

Աղյուսիկ Բրայան

ՈՒՐ
ԳԱՐՈՒՆ Է

ՄԻՇՏ

ՀԱՅԳԵՏՀՐԱՏ

891.99

10488

15-80

Արարչություն Ս.

գրություն 5 հրդր.

30.

ՍՈՎ.ՈՄՈՆ. ՄԿՐՏՁՅԱՆ.

891.99

Մ-80

ՍՏՈՒԳԱՄԵ Է 1981 թ.

ՈՒՐ ԳԱՐՈՒՆ Է ՄԻՇՏ

(ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՊՈԵՄՆԵՐ)

40488

28679

СОГОМОН МКРТЧЯН
СТИХИ И ПОЭМЫ

(На армянском языке)
Аргиз, Ереван, 1947 г.

Ս Տ Վ Ը Ի Ն

Ամեն անգամ, երբ արևը բարձրանա,
Արևային ողջուն կտա քեզ սիրով,
Եվ կհուղվի, և հիացած կմնա
Անձարելի քո հանճարի լույսերով:

Ամեն անգամ երբ դարունը ծաղկի վառ,
Մի նոր դարնան կհանդիպի աշխարհում,
Որ ծաղկել է քո հանճարով մշտավառ՝
Երջանկաբույր ծաղիկներով զարդարում:

Խնձույքներում, հանդիսներում ցնծալի,
Որքան զնդան բաժակները ոսկեշող,
Խոսքն առաջին կասեն՝ փա՛ռք քե՛զ, Ստա՛լին՝
Երջանկության ստեղծող ու հավերժող:

Կիշրվեն քո լեռ կրծքին հաղար արքա թագ ու գահով—
Դյուցազնամա՛յր իմ Հայրենիք, հաղար-հաղար դա՛ր կմնաս,
Ժայռ կրծքերը մեր անհամար զրա՛հ կանենք քեզ աղահով,
Նվ ժայռակուռ քո զրահով, որպես անառ սա՛ր կմնաս,
Սատկերի պես բոցդ կընկնենք, կկիզվենք սուրբ, արդար մահով,
Երջանկությա՛ն դու արեգակ, հավերժորեն վա՛ռ կմնաս:

1942 թ.

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

(Սովետական Հայաստանին)

Սիրելի եմ ես քեզ ի ծնե, հայրենի հո՛ղ,
Դու մեր կյանքի հավերժական առաստառան,
Սիրելի եմ ես ժողովրդիդ բաղունն անդող,
Ողին պայծառ, սիրտը՝ անմահ մի երգարան:

Սիրելի եմ ես լույս լճակը քո տեսլական,
Երկինքը քո՝ դոհարակուռ փառքի կամար,
Հովիտները քո ծաղկաշող և խոլական՝
Կաթնադեպերն ստինքներիդ մշտավարար:

Եվ ձյունափայլ գագաթները քո երկնաքեր,
Անձեռակերտ արձաններն այդ՝ մեր վեհ նախնյաց,
Եվ որպես հար արբեցնող, անմեռ երգեր,
Քո խաղողի հնձանները՝ գինով լցված:

Բայց սիրում եմ ես քեզ հիմա, հայրենի հող,
Անասելի, անկրկնելի մի նո՛ր սիրով.—
Չէ՛իր զուգվել, օ՛, երբեք դու այդչափ գերող,
Չէ՛իր զուգվել այդքան լույս ու պսակներով:

Չէ՛իր եղել, օ՛, երբեք դու այդչափ հզո՛ր,
Այդքան հպա՛րտ, հրաշապա՛տ ու լուսաշող,
Արծիվ է՛իր դու շղթայած, թևակոտոր,
Ծախրում ես արդ երկնում ազատ՝ նոր թևերով:

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Քնքուշ սրտում բոցն արարիչ մայր արևի,
Ջինջ աստղերի պայծառությունն աչքերի մեջ,
Կամարակապ շքեղ մուտքով ծիածանի
Դաշտը իջավ մայր արևի աղջիկը անբճ:

Քայլում է նա դաշտ ու սարով հանդիսավոր,
Շուրջը ցայում բույր ու աղբյուր, երգ ու կարկաչ,
Մեկ ժպիտով նրա կախարդ ու լուսավոր
Սփռվում են դաշտում հազար վարդ ու կակաչ:

Գարնան կարոտ աշխարհներից հեռու ու ցուրտ
Հավքերն ահա դեպ նրա կույս գիրկն են թռչում.
Դո՛ւք էլ թռեք, դո՛ւք էլ եկեք, հայե՛ր պանդուխտ,
Մշտագարուն հայրենիքը ձե՛զ է կանչում:

1945 թ.

Երևան

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

Անթիվ անգամ քեզ խոցեցին դաժանաբար,
Այրեցին քեզ, խորտակեցին հուր ու սրով,
Որպես փյունիկ մոխիրներից կրկին ելար,
Հառնեցիր ու վեր խոյացար նոր թևերով:

Դարեր ընդմիջտ հնչել է վառ ու կհնչի
Աղատատենչ քո հուր լեզուն արևադուն,
Խաչաձևվող հողմերի դեմ կանգուն ես միշտ
Որպես անհաս լյառն Մասիս, որպես Սասուն:

Արդ, դաշինքով եղբայրական ու սրբազան,
Սիրտդ մայիս և հասակդ է Մասիսը սեզ,
Արևային փառքդ են երգում հաղար դուստն,
Եվ խնդումդ, որ զնգում է աշխարհով մեկ:

Զի՛ խորտակվել, չի՛ խորտակվի նա՛վդ հզոր,
Որքան շաշեն փոթորիկների ճամբիդ վրա,
Մեծ լենինյան փարոսներով վառ ու բոսոր
Լույս ափերում կյանքդ հավե՛րժ կհուրհրա:

ՄԱՅՐ ԻՄ ԵՐԿԻՐ

Երբ հոգնում եմ ես գրքերից, աշխատանքից ամենօրյա,
Բայ եմ անում քո լույս կյանքի դիրքը պաշտառ ու ոսկեգիր-
եմ սիրտս է հոսում՝ հրե հեղեղի պես՝ քո առօրյան,
Եվ լցվում եմ ես նոր ուժով ու աշխուժով, մա՛յր իմ երկիր:

Երբ տանջում է ինձ սեաշյա իմ երազը՝ սիրո աղբյուր,
Ու փռվում է սրտիս վրա կապույտ մշուշն անծայրածիր,
Նշում եմ ես, շրջում ծաղկած քո դաշտերում հայրենաբույր,
Ու ցրում ես արևի պես մեզը սրտիս, մա՛յր իմ երկիր:

Երբ հիշում եմ նսուշ մորս, որ պահված է քո լույս հողում,
Քո սուրբ հողն եմ ես համբուրում մորս դեմքի տեղ անբասիր,
Եվ մայրեր բոլոր սիրահամբույր սրտիս խինդի անձրև տեղում,
Հագեցնում են կարոտս հուր, հանց սառը ջուր, մա՛յր իմ երկիր:

Կուգեմ քեզ հետ տխրել, խնդալ, դռճվել կամքիդ գրահակիր,
Վերապալաց լույս ամբողջիդ լինել բազալտ, ավազ ու կիր,—
Եվ խնդովյան գրկումն եմ ես և անմահ եմ նման կյանքիդ,
Որ քո՛նն եմ ես, որ ի՛մն ես դու, որ մեկ սիրտ ենք,
մա՛յր իմ երկիր:

Ա.Վ. ԻՍԱՀԱԿՅԱՆԻՆ

(Էփսայրումա)

Թիթեռների տես սպիտակ
Դրսում ձյունն էր թրթռում,
Ես սենյակում պառկած մենակ
Երգերդ էի քրքրում:

Զառ ու զարբար ծաղիկներիդ
Մնուշ բույրով արբեցի,
Զառ ու զարմանք երազներիդ
Քնքուշ թևին քնեցի...

Ու ... ներեցեք, վարպետ անդին,
Գիրքդ ձեռքես ընկավ վար.
Հոգիս մթնեց, ասես նրբին
Սիրտդ ձեռքես ընկավ վար:

Օ՛, չէ՛ որ դա ժողովրդիս
Սիրտն է հնում հողմահար:

1938 թ.

Արևած.

ԿՈՒՏՆՏԵՍԱԿԱՆԻՆ

Երբ դաշտ ես ելնում դու բաց ճակատով,
Ժպտում է հեռվից քեզ դաշտը պայծառ,
Երբ տուն ես դառնում, առատ սեղանով՝
Ողջունում է քեզ վաստակդ արդար:

Պողպատե բազկով ոսկեղօծիր դու
Հողը հայրենի՝ բերքով լիառատ,
Ո՛չ որ քո ձեռքից այն չի խլելու,
Հողիդ ազատ է և ուղիդ անկապ:

Մե՛ծ Ստալինյան արև օրենքով
Պարզեված է քեզ ազատ կյանք ու օր,
Ապրի՛ր խնդասիրտ, հազա՛ր բարիքով,
Ու փառք տուր երկրիս արևին հզոր:

1939 թ.

Հողուս խելագար թռիչքով աննինջ
Ճախրեցի բոլոր լույս ուրառներում,
Եղա բնության վսեմ ու դյուխիչ
Բոլոր մութ ու կույս դադանարաններում:

Ձգացի, որ ես մի շող եմ միայն,
Արևների մեջ բյուր, անշեջ ու վառ,
Մինչդեռ, երբ հողով փոքր էի այնքան,
Կարծում էի ինձ արև մի պայծառ:

Որքան հեռուներ սավառնեց հողիս,
Այնքան ես փոքր դարձա իմ աչքին,
Մինչդեռ գաղաթներն հեռվից դիտելիս,
Վեհությամբ են հար լցնում մեր հողին:

Գու մի՛ ընկճվիր, սիրտ իմ, այլ տոկա,
Եթե չեմ կարող լինել վեհ մի լեռ,
Գոնե լեռների լանջին մի զուլալ
Աղբյուր կլինեմ երգով սիրաջեր:

Որ վեր մագլցող ճամփորդն անվեհեր
Երբ հողնաժ, պապակ ալունքիս հասնի,
Իմ անուշ ջրով սիրտը հովացնի,
Ու քայլի դեպ լույս գաղաթներն ի վեր:

ՍԵՎԱՆԱ ԼՃԻՆ

Որպես սահուն, թեթև նավակ,
Գիրկդ նետվեմ, անվերջ լողամ,
Կրծքիդ երդի անձրև տեղամ,
Իմ ծփանո՛ւտ, ծավի՛ր ծովակ:

Սրտիս սեղմեմ ամեն կոհակ,
Ջերմ համբուրեմ ու դողդողամ,
Սիրուց շիկնեմ ու շողշողամ,
Իմ ծիծաղկո՛ւտ, ծավի՛ր ծովակ:

Ցուքերից քո լալ ու սուտակ,
Խոսքերից քո արևահամ,
Հյուսեմ երդեր հավերժաթարմ,
Ծուփ-ծիածան, ծավի՛ր ծովակ:

Հալվեմ, ձուլվեմ ջրիդ հատակ,
Վառվեմ քեզ պես ու լույս դառնամ,
Հայրենիքիս կրծքին շողամ,
Լույսի հնձան, ծավի՛ր ծովակ:

ՎԵՐՁԻՆ ՀԱՄԱՌՈՒՅՐ

Երկնում զարկված սեղ արծվի պես
Վերքս թևի մի պահ թվաց.
Սիրտս կրկին հպարտ ու վես՝
Ոչինչ չղգաց ու չցավաց:

Քայց երբ սառեց արյունս տաք,
Ես վայր ընկա խոնավ հողին,
Ախ, զգացի, որ կրծքիս տակ
Մահ էր նյութում վերքս խորին:

Խոր տնքացի ես ցավելով
Որ շպիտի էլ վեր ելնեմ,
Համբուրեցի ապա հողն այն,
Որի համար պիտի մեռնեմ...

Հայրենի հող,—մրմնջացի,
Գրկիր անուշ ինձ մոր նման,
Անմահության պարտեղն ես դու,
Իսկ ես՝ ծաղիկն անմահության...

1913 թ.

ՀԱՂԹԱՆԱԿԻ ՏՈՆԸ

Թնդում է շեփորը հաղթահղոր,
Տոն է մեր փողոցում նորից,
Հույզերի ընթացքը այսօր
Վարար է Վոլգայից, Դոնից:

Անսահման խնդություն է հիմի,
Ծովերը դարձել են գինի,
Եվ այս ծով խնդումից ամեն տուն,
Ամեն սիրտ իր բաժինն ունի:

Զկա իմ աշխարհում մի անկյուն,
Ուր շող-շող թասերը շղնդան,
Օ՛, զոհված հերոսները հողի տակ,
Լուսեղեն խնդությունն այս կղզան:

Ժպտում է աշխարհը, նայեցե՛ք,
Ժպտում է արցունքի միջից.
Երեկ դեռ մրրիկ էր արևաներկ,
Իսկ այսօր դարձան է ջինջ:

1935 թ. 9 մայիսի

ԻՄ ՌԱԶՄԻԿ ԵՂԲԱՅՐ

Իմ ռազմիկ եղբայր, սուրդդ դի՛ր պատյան,
Առնենք մենք նորից քնար ու բրիչ,
Կարոտ սրտի պես կանչում է ահա
Մեզ աշխատանքի հեքիաթը թովիչ:

Քո հնգամյակի ջենքը անավարտ,
Եվ իմ «Խնդության պոեմը» թերի,
Մեզ են սպասում սիրով անաղարտ՝
Նման կարոտյալ հարազատների:

Զէ՛ որ կռվեցինք մենք նրանց համար
Եվ շմոռացանք մենք ոչ մի վայրկյան,
Խնչպես մարտերում մաքառող մի հայր
Պահում է սրտում պատկերը մանկան:

Դեհ, ռազմիկ եղբայր, սուրդդ դի՛ր պատյան,
Առնենք մենք նորից քնար ու բրիչ,
Կարոտ մանկան պես կանչում է ահա,
Մեզ աշխատանքի հեքիաթը թովիչ:

1945 թ.

ԵՐԳ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ

Թշնամին պարտվեց... Պայծա՛ռ առավոտ,
Խնդության անձրև տեղաց աշխարհին,
Անցա՛ն օրերը սև ու արյունոտ,
Փառքի ծիածան շողաց իմ երկրին:

Հուներից ելած դետերը պղտոր
Հոսեցին զուլալ նորից անխռով.
Հնդհատված ոսկի հեքիաթը կյանքի,
Կարկաչեց նորից ուրախ զնգալով:

Եվ վարդապսակ երկնքի ներքո,
Կամարների տակ ծիածանավոր,
Որպես դյութական դանձերի ամրոց,
Կանգնեց մեր դիմաց հնդամյակը նոր:

Մեր սիրտը ծալավ նոր խոյանքների,
Մեր հոգին անդուլ տքնության սովոր,
Կամքով հաղթական երգով ցնծազին
Կառնենք և ամրոցն այդ հզորազոր:

1946 թ.

Երևան.

ԵՐԿՈՒ ՀՆՁՎՈՐ

Վաղորդյան գոհար շաղերով օծված,
Արեն է ժպտում սարի թիկունքից,
Ինչպես լուսեղեն աղջիկն իմ սիրած,
Շողակ, փայլակ է թափում հայացքից:

Ցորենի ոսկե խուրձերը գրկած
Իս' հնձվոր աղա՝ ելնում եմ ձորից,
Ցորենի ոսկե խուրձերը գրկած,
Նա՝ հնձվոր աղջիկ՝ ելնում է սարից:

Իս ու արևը՝ հնձվորների երկու,
Ողջույն ենք տալիս իրար սրտաբաց,
Եվ հպարտությամբ խնդրում ենք անհուն,
Լույսի, լիության խուրձերը գրկած:

1940 թ.

A II 28679 10488

Տ Ր Ի Ո Ն Տ Ն Ե Ր

1

Զնդո՛ւմ են, զնդո՛ւմ են ուխտերը,
Գնացքը արագ է այնքան,
Թվում է, թե պարզես ձեռքերդ՝
Կգրկես ապագան:

Շիկնե՛լ են, կրա՛կ են սրտերը,
Թնդո՛ւմ է շեփորը հաղթական,
Զնդում են, զնդում են ուխտերը,
Գնացքը արագ է այնքան:

2

Գալի՛ս է լուսե մեր գալիքը,
Արև է, գարուն է, խնդում է,
Սիրո պես անուշ է անունը
Գալի՛ս է լուսե մեր գալիքը:

Զգում է անգամ իմ մանկիկը
Շեփորը նրա, որ թնդում է,
Գալի՛ս է լուսե մեր գալիքը,
Արև է, գարուն է, խնդում է:

3

Իր լուսե ոտքի տակ կփռեմ
Նս սիրտս, որպես դորդ ծաղկավառ,
Տենչանքներս, անուրջներս անհամար
Իր լուսե ոտքի տակ կփռեմ:

Նվ ինչպես՝ ծերկաթին կսփռեմ
Իր ճամբին երգերի աստղաշար.
Իր լուսե ոտքի տակ կփռեմ
Նս սիրտս որպես դորդ ծաղկավառ:

1945 թ.

ԵՐԿՈՒ ԳԱԶԵԼ

Որքան թեժ, արնոտ ճամփաներ շափեմ,
Կարոտով անքուն մայրս կսպասի:

Բորբ հեռուներում որքան տառապեմ,
Սրտով մորմորուն մայրս կսպասի:

Թե ոտքից, ձեռքից, աչքից էլ զրկվեմ,
Վերքերս սրտում՝ մայրս կսպասի:

Մահս դուք նրան երբեք չգուժեք,
Կսկիծով անհուն մայրս կսպասի:

Ժրք ես կզոհվեմ, մայր հողում թաղեք,—
Հողի գրկում էլ մայրս կսպասի:

1944 թ.

Հայրենիքիս ձյունադադաթ հպարտ լեռներ,
Վեհությունը ձեր անսահման տվեք սրտիս:

Լեռների մեջ անդնդախոր ահեղ ձորեր,
Խորությունը ձեր կուսական տվեք սրտիս:

Լեռներից վեր, հավերժական բիւ
անհուններ,
Խորհուրդը ձեր կախարդական տվեք սրտիս:

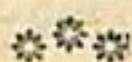
Արևաշող մեր դաշտերի վառ ծաղիկներ,
Գույնն ու բույրը ձեր դյուխական տվեք
սրտիս:

Այս, մայրական ու սիրահար անբիծ սրտեր,
Հմայքը ձեր անմահական տվեք սրտիս:

Առանց ձեզ ես աղքատ եմ խեղճ, ձեր մեջ՝
արքա,
Ծոխ գանձերը ձեր հողեկան տվեք սրտիս...

1940 թ.

ՍԻՐՈ ԵՐԳԵՐ

Հողմերի մեջ, բոցերի մեջ դու տոկա՛,
Քանի գիտես, կա հույսի դեռ մի կածան,—
Մեր հանդիպման բաղձալի օրը կդա՛,
Որպես դաժան մրրկից ետ՝ ծիածան:

Քո հեռավոր աստեղային հմայքով
Կապրեմ ընդմիշտ, կապրեմ անվիշտ ու
հպարտ.

Սրտիս խորքում՝ կարոտի թեժ կրակով՝
Կպահեմ հար սերդ վառ ու անաղարտ:

Թեժ մարտերում կոփված մեր լույս հոգու
մեջ

Կա տքնությամբ հյուսված կամուրջ
ոսկեման,

Ո՛չ ծովերը, և ո՛չ վարար գետերը
Չե՛ն անջատի մեզ իրարից հավիտյան:

Հողմերի մեջ, բոցերի մեջ դու տոկա՛,
Քանի գիտես, կա հույսի դեռ մի կածան,—
Մեր հանդիպման բաղձալի օրը կդա՛,
Որպես դաժան մրրկից ետ՝ ծիածան:

ԱՌՏՎԱՆ ՄԹՆՇԱՂԻՆ

(Կոլխազական)

Առավան մթնշաղին
Ոտքերս ցող ու շաղին,
Ես դաշտից տուն եմ դալիս՝
Ինձ աված երգ ու տաղին:

Վարաղնած շող շափաղով,
Արևի պես շողալով,
Իմ յարը դաշտ է ելնում
Զրնգուն ծափ-ծիծաղով:

Յարիս ծուխ ծամերի պես
Արտերն են ալեկոծվում,
Ալեծուխ հասկերի պես
Յարիս ծուխ ծամն է ծփում:

— Անջիդյար, ասի նրան,
Ողջ դաշտը ջրել եմ ես,
Առվակիս ջրի նման
Ողջ գիշերը երգել եմ ես:

Սյդ ինչպե՞ս ձենս շառար,
Ու տնից դուրս շփռար,
Վա՛րդ էիր—թառամեցի՞ր,
Հո՞ւր էիր—մոխի՞ր դառար:

— Անհողի, ի՞նչ ես ասում,
Քեզ մո՛տ էի երազում.

Այգալիսի անուշ քնից
Արթնանալ ո՞վ է ուզում:

1947 թ.

ԶՄՐՈՒՆՏ ՍԱՐՈՒՄ

Զմրութիւտ սարում զովն է ընկել,
Հովն է շնկում անդադար,
Սիրտս սիրո ծովն է ընկել,
Սեր եմ երգում անդադար:

Զմրութիւտ սարի ծաղկուն լանջին
Կաքաւններն են դաշլաշլում,
Իրար գրկած կարկաշելով
Աղբյուրներն են գալարւում...

Հե՛յ, Զմրութիւտ սար, շեմ նախանձում
Հովիտներիդ ծաղկավառ,—
Սիրտս Զմրութիւտ սար է ցնծուն
Գարուն, ձմեռ, թե ամառ:

Այնտեղ վճիտ ու վարդաբույր
Սիրո գետերն են հոսում,
Հով ու ծաղիկ, վարդ ու բլրուլ
Անմահ երգեր են հյուսում:

Դու ծաղկապսակ բուրավետ ծառ ես,
լուսե ցնորքներս դեպի քեզ թռան,
Իրիկնաժամի թռչունների պես,
Երկնքից իջան, քեզ մոտ հյուր եկան:

Լույս ուրտները թողեցին անդարձ,
Դեպի քո աչիքն իջան երազուն,
Քո անուշ զրկում դու կյանք տուր նրանց
Եվ քրոջ նման գգվիր սիրասուն:

Գիրկդ բույն շինիր իմ լույս հավքերին,
Փայտաշիր նրանց թովչանքով գարնան,
Որ ինչ լուսեղեն հեռվում էլ ճախրեն,
Նորի՛ց կարոտով քո գիրկը դառնան:

1940 թ.

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ն Ե Ր

1

Աչքերդ են ծովից հանած,
Թե ծովը՝ քո աչքերից,
Ունքերդ են ամպից բերած,
Թե ամպը՝ քո ունքերից:

Վա՞րդն է քո այտից ծլած,
Թե այտերդ՝ հուր վարդերից.
Ա՛խ, դո՞ւ ես սրտես ծնված,
Թե ես՝ քո սիրո ծովից:

2

Ի՞նչ հուր-հուր աչեր ունես,
Նայողի սիրտն են խորովում,
Սայրասուր ունքեր ունես,
Սիրողիդ ուշքն են մոլորում:

Աչքերդ են բախտի կշեռք,
Ունքերդ կանգնած վերևում,
Կշռում են ցավս ու խինդս
Ու հողուս ծովն են խռովում:

3

Երբ սերդ սիրտս մտավ,
Մի կանաչ տունի էր դալար,
Այս քա՛նի տարի անցավ,
Տունկն հիմա դարձել է ծառ:

Սրտիցս սնունդ առավ,
Արմատներ ձգեց հազար,
Ո՞նց ալիտի հսոնես անցավ՝
Ծառի հետ սիրտս էլ անչար:

4

Հասակդ կանաչ-տերև
Վարդենի դալար ճյուղերով.
Երեսդ ճյուղքից վերև
Ալ վարդ է՝ գոհար շաղերով:

Ես լինեմ գարնան արև,
Հավաքեմ շաղը շողերով,
Ես լինեմ սոխակ անմեռ,
Քեզ գովեմ անո՞ւշ տաղերով:

1940 թ.
Երևան.

ՋԱՀԵԼ ԾԵՐՈՒՆԻՈՒ

Մեր ապրումն ի՞նչ է, մի կտոր շոր հաց,
էն էլ հրեն ճա, երկնից կախված:

ՀՈՎ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

1

Արագյազի հովիտներում
Ունեի ես մի հին ծանոթ.
Շատ էր խնդրում, նամակ գրում,
Որ հյուր գնամ ես իրենց մոտ:

Ծա էլ վաղուց չէի տեսել
Բարեկամին իմ սիրելի,
Ու սարերի ճամփան բռնել,
Գնում էի կարոտով լի:

Ժպտում էին ինձ սար ու ձոր,
Շուրջս ծովն էր ծիծում հասկի,
Սեսս դաշտը հագել էր նոր
Խշխշուն շոր՝ խառ ու ոսկի:

Գնում էի կարոտով լի,
Ծվ իմ ջահել ու վառ հոգում—
Հին հուշերի, նոր հույզերի
Մի օվկիան էր խենթ աղմկում:

Յի հին ու նոր կյանքի մասին,
Հասում էին խոհեր խորունկ,
Երբ հովիվական մահակն ուսին,
Դեմս ելավ մի հաղթ ծերունի:

— Բարե՛, պապի,—ասի ուրախ,
Ու խորին մի համակրանքով,
Կանդ առա ես բլրի վրա,
Դեմքս ողորված քրտինքով:

— Բարե, տղաս, ի՞նչ ճամփորդ եք,
Ո՛ւր եք գնում էդպես մենակ,
Նստեք, մի քիչ թութուն քաշենք,
Հանդատացեք ու կզնաք:

Թե մեր գլուղն եք գալիս, արդեն
Հասել եք ձեր նպատակին,
Թե ուրիշ գյուղ, օրը մթնեց,
Հյուր կլինեք կոլխոզնիկին:

Ու մի անզուսպ գորովանքով
Թիկնեց ծերը կանաչ գորգին,
— Շնորհակալ եմ,—ասացի դո՛հ,
Ու թիկնեցի ես էլ կողքին:

— Ուրիշ գյուղ եմ գնում, պապի,
Բայց ինչո՞ւ քեզ ես հյուր լինեմ,
Մեր սարերում ավազակի
Խումբ չկա, որ երկյուղ կրեմ:

— Չէ՛, զավակս, էդ տռաջվան,
Սարերը չեն՝ գողերի բուն,
Բայց գիշերն էլ ի՞նչ ճանապարհ,
Բա դարիքին չկանչե՞նք տուն:

• Լամ էլ սարի եղանակը
Օրը հազար տեսք է մտնում,
Աչք ես թարթում, արեգակը
Կորչում է ու երկինք մթնում:

Ա՛յ, նայիր էն սարի ճակտին,
Պար են բռնել ամպերը մութ,
Ի՞նչ խմանաս, որ կես ճամփիդ,
Անձրև չի գա, կամ թե՛ կարկուտ:

Առ վերարկուս, վրադ գցիր,
Քրտնած ես դու, երիտասարդ,
Առողջ եկել բարի դորժի,
Տուն չդառնաս հանկարծ հիվանդ:

— Շնորհակալ եմ, պապի, բայց խո՛մ,
Պարտական չե՛ս դու ամենքին,
Երկար ճամփա, հազար ճամփորդ,
Դու ո՞ր մեկին...

— Է՛հ, որդի ջան, սխալ ես դու,
Ինչո՞ւ ես էդ հարցը տալի,
Մեր դուռն ամեն ազնիվ մարդու
Առջև բաց է, սեղանը լի:

Հիմի էլ էն աշխարհը չի,
Որ հաց չնի, տանք դոնադին.
Փառք աստծու, աչքներս լի,
Լամ հաց ունենք, համ անկողին...

Լոկո ծերուկի ու ինքնաբավ
Փշեց ծուխը ծխամորժի
Ու ցրեց այն վայրկենաբար,
Սարի հոմք շարաճճի:

— Այն էլ ասեմ, քեզ, որդի ջան,
Կյանքում շատ կան դեռ շուն ու գել,
Բայց չեն կարող երբեք նրանք
Մեր մարդասեր հոգին պղծել:

Ժողովուրդը սար է հաստատ,
Բան չեն անի ժողովրդին,
Էդպես հաղար դայլի ոհմակ
Նա ջարդել է ու կշարդի:

Ժողովուրդը մեղլի նման
Խաղաղ կյանքում մեղր է շինում,
Վա՛յ են բոռին նենդ ու անբան,
Որ էդ մեղրին աչք է դնում:

Մարիկանց, որդի, դեռ սկզբից,
Մարդավարի պատիվ կտանք,
Իսկ երբ տեսանք մարդ չեն, ալ իժ,
Իժին վայել պատիժ կտանք...

Լոկց ծերունին ու հայացքը
Մեր արծվի պես հառկց հեռուն.
Չարաճճի հովը հիմի
Նրա բեղի հետ էր պարում:

3

Ասի՛—Պապի՛ դու իմ սիրտը,
Լցրիր քաղցր շատ հույզերով,
Կուղենայի ես շա՛տ երկար,
Ջրույց անել քեզ հետ սիրով:

Որքա՛ն եմ ես ուրախ, պապի,
Երբ քեզ նման ծերերն անգամ,
Մեր նոր կյանքի, նպատակի,
Ջերմ պաշտպան են ու բարեկամ...

— Էս կյանքն ինչպե՞ս աչքի լույսը,
Ամեն մի մարդ կաշառապանի.
Էստեղ աճած ամեն բույսը,
Իր մեջ արին, քրտինք ունի:

Ժողովրդի հետ միասին,
Նս էլ եմ շատ արին թափել,
Տեսնո՞ւմ ես փոսն իմ երեսի,
Դաշնակի գնդակն է ծակել:

Ջահել, ջիվան կինս մեռավ,
Դարդի ձեռից և անոթի,
Առյուծի պես տղաս կորավ,
Բաժին դառավ թնդանոթի:

Ա՛խ, իմ բալա, ասլան բալա,
Ո՞ր քարի տակ ընկար յարաք,
Գերեզմանդ է վարդ ու լալա՞,
Թե՞ անապատ, քար ու քարափ...

Էհ, բայց ոչինչ, մատաղ եղավ
Իմ քաջ որդին ժողովրդին,
Նրա արյունն արև դառավ,
Նղբայրների ու հոր սրտին...

Հիմի ազատ էս սարերում,
Հանդն եմ պահում կռեկափիս,
Ու իմ որդու հոտն եմ առնում,
Ամեն ծաղկից, ամեն հովից:

Ամեն հասկից, ամեն պտղից,
Անուշ հոտն եմ առնում որդուս,
Քեզ պես ազիզ բալիկներից,
Հո՞ւր կարոտն եմ առնում որդուս:

Ու հսկելով էս սարերը,
էս դաշտերը լիության ծով, —
Հենց դիտեմ, թե ես իմ որդու
կյանքն եմ պահում միշտ ապահով...

4

Եվ մահակին նա հենվելով,
— Գնանք, —ասով, — Երիտասարդ,
Մեր դաշտերը մարդ ման դալով,
Քամուն կտա ամեն մի դարդ...

Եվ իջնում էր զառիվայրից
Ուղեկիցս կայտառ ու վեհ,
Շարժելով իր թիկունքները,
Երկու շարժուն ժայռերի պես:

— Տեսնո՞ւմ ես դու մեր արտերը,
Մով են կտրել, լիության ծով,
Ահն ու սովն են դյուզից շքվել,
Մարդու կյանքն է միշտ ապահով:

Մարդիկ բարի, մարդիկ ուրախ,
Ազատ, անհոգ հավքի նման,
Մեր սարերում դարդը մեռավ,
Հին, անիծված կյանքի նման:

Էլ չեն թափում մարդիկ արցունք,
Դառը դատած բերքի համար,
Էլ չեն մարդիկ հացը խլում,
Իրար բերնից գազանաբար:

Աշխատում ենք, ապրում սիրով,
Ողջ դյուզն ինչպես մի ընտանիք,
Քանի գնում կյանքն է ծաղկում,
Դառնում ուրախ ու երջանիկ:

Ինձ ասում են ծերացել ես,
Հերիք բանես, հանդիստ մնա,
Չէ, ասում եմ, ես ջահել եմ,
Էս կյանքում մարդ չի ծերանա:

Չես աշխատում հիմի էլ դու,
Հարամակեր աղի համար,
Լիանում է թե աչքը քո,
Թե երկիրը մեր շինարար:

Ճիշտ էս օրն էր անցած ամռան,
Երբ ինձ մի թանկ սլարդե տվին,
Հետն էլ դռնիս էս նշանը,—
Ասես սրտիս արև տվին...

Իսկ երբ հարցրեց ինձ մի ջահել,
Բանաստեղծ էր քաղթից եկած,
— Պապի, քանի տարեկան ես,
Ասա, որ քեզ թեթի պիտ տամ:

Ես ասացի,—Որդիս դու իմ
էն հին կյանքը կյանք չհաշվես,
Ուղիղն ասած ինն հարյուր
Քսան թվի ծնված եմ ես:

Էլ ծիծաղը խոմ ծիծաղ չէր,
Մարից պրծած դարնան հեղեղ,
Հենց էսպես էլ թերթում գրեց.
Իմ խոսքերը էն լավ տղեն...

Ասի,—պապի, ասածիդ պես
Իմ խնդումն էլ հեղեղ դառավ,
Դու հին սեբունդ, բայց նոր մարդ ես,
Հիանալի մարդ ես, իրավ:

Ճերմակափառ մաղերիդ մեջ
Տեսնում եմ ես հին կյանքը դառ,
Ժպտուն, կայտառ աչքերիդ մեջ,
Նոր աշխարհը մեր արևավառ:

5

Խոսքով ընկած մենք շիմացանք
Ինչպես հասանք գյուղը մոտիկ,
Ու թե ինչպես մաղվեց հանկարծ
Պաղ անձրևը մանրահատիկ:

Իրիկնային հովն էր պարում
Կանաչ հասկի ծովում անափ,
Զորում գետն էր խենթ հրհռում,
Գալարվելով ինչպես վիշապ:

Ահա գյուղը գետի ափին,
Փոքրիկ քաղաք ասես փռված,
Վառ լույսերի բույլը ճակտին,
Շողշողում է լայնատարած:

Ու սուղվել է ցոլքը նրա,
Դեռ տակավին զուլալ գետում,
Նայում ես ու սրտիդ վրա,
Հույզի անձրև է կաթկթում:

Ահա անցանք մեծ կամրջով,
Մտանք գյուղը լուսապայծառ,
Անցնում ենք լայն փողոցներով
Զրուցելով մտերմաբար:

Ու կանգ առավ ծերունին հանկարծ:
— Մեծի խոսքը միշտ է արդար,
Անձրևն եկավ, օրն էլ մթնած,
Էլ ի՞նչ ճամփորդ, ի՞նչ ճանապարհ:

Իմ հյուրն ես ու իմ աչքի լույսն,
էս մթնով քեզ չեմ թողնի դուրս:
Ու մտերիմ ընկերոջ պես,
Թեև բռնած ինձ տարավ ներս:

Երբ բարձրացանք մենք սանդուխքից,
Կանգնեց շեմքում իր լուսավոր
Ու բառերն այս մեկիկ-մեկիկ,
Արտասանեց խորհրդավոր:

— Քսան տարի նոքար էի,
Աղեն մեկս երկու շաբաթ,
Տասը տարում, կոշեկտիվում՝
Մրոտ բունս պալատ դառաւ...

Ու ներս մտանք: Իրոք շքեղ
Քաղաքատիպ բնակարան,
Նկատվում էր նաև այնտեղ,
Համեստ ճաշակ կահավորման:

Մի սրահ էր դա ընդարձակ,
Երկու կողմում հանց հայելի,
Փայլում էին վառ ու հստակ,
Լուսամուտներն հրաշալի:

Սովետական կենցաղն այստեղ
Մուտք էր գործել ամեն ինչում:
Եվ որ կողմ որ նայում էիր,
Քեզ նորության շունչն էր փչում:

Ահա աղիոն, պատեֆոնը,
Ահա լամպը էլեկտրական,
Եվ ժամացույց և մահճակալ,
Եվ գրքերով լի պահարան:

Նույնիսկ դորդը, որ կախված է
Մաքրամաքուր դեմի պատին,
Նրա վրա նուրբ բանված է
Ստալինի պայծառ անդրին:

Կավում էր ինչպես դրսում խշշալով
Բարակ անձրևն էր դեռ մեղմիկ մաղում,
Ու պատուհանից ներս սողոսկելով
Սարի զեփյուռն էր սենյակում խաղում:

Կանգնել էի ես լուսամտաի դեմ,
Շնչում էի թաց բուրմունքը քաղցր,
Ու նայում էի աշքերին գյուղի,
Որ ժպտում էին խավարում թանձր:

Դե՛հ, բնրեկամս, ճամփա ես եկել,
Խոմ շննք թողնի որ դու լեզու առնես,
Նկ, նստիր, տես ինչ լավ ճաշ ենք հփել,
Թեև քո պատվին քիչ է, կներես:

— Շնորհակալ եմ, — ասացի, — պապի,
Մեկ բաժակ ջուրն էլ շատ է ինձ համար,
Թե անուշ լեզվով կտան ինձ պատիվ,
Քան թե կեղծ սրտով մորթեն հավ ու դառ:

Կերակրի ու թարմ, ծաղիկ լավաշի
Հաճելի բուրմունքն օդը հաղեցրեց,
Ոսկեշող գինին երգելով հոսեց,
Ու առոք-փառոք նստեցին ճաշի:

— Քեզ փեշքեշ, որդի, էս մեր շնն տունը,
Մեր աշքին, գլխին, բարով ես եկել,
Թե ինչ շափի է իմ խնդույթունը,
Աշուղն իր սաղով չի կարող երգել:

Ուղում եմ էսպես ամեն, ամեն օր,
Ազիզ հյուրերի հետ նստեմ սեղան,
Թառ-թառի զարկենք ուրախ, բախտավոր,
Մանուկներն անհոգ երգեն ու խաղան:

Ով որ ապրել է հին, սև աշխարհում,
Տեսել է էն դառն, արյունոտ կարգը,
Նա՛ է իմանում, թե ինչ է խնդում,
Նա է հասկանում էս կյանքի հարգը...

Սվ խինդ էր թափում դեմքից ծերունու,
Խնդության տիպար լիներ նա ասես,
Վերցնելով ձեռքը նա թասը գինու
Կենացն առաջին սկսեց այսպես.

— Մեր հայրերը, մեր պապերը
Հենց ես ինքս ինչքա՛ն, ինչքա՛ն
Պաշել ենք խաչն ու պատերը,
Մունկի շոքել հազար անգամ:

Ինչքա՛ն ենք մութ օդաներում,
Քարու հացը մեր ծնկներին,
Ծխել դարդոտ չիբուխներն ու
Չոռ ենք տվել հեքիաթներին:

Հավատացել մանկան նման,
Որ մի օր լույս կիջնի վերից,
Որ լիության ծով մանանան,
Կթափվի մեր երգիկներից:

Որ գիշերը քնես, զարթնես,
Կրնկնես պալատն եղեմական,
Ու հազարան բլբուլը քեզ,
Երգեր կասի անմահական:

Իսկ ո՞վ բերեց մեզ էս բախտը,
էս խնդությունն, էս մանանան,
էս արևը, էս դրախտը,
Ու բլբուլներն էս հազարան...

Դե՛հ, առաջին թասը վերցրե՛ք,
Խմենք կենացն էն մեծ մարդու,
Որ մեր կյանքին արև բերեց,
Որ բերեց մեզ սեր ու խնդում:

Ու բուրս էլ անհուն սիրով,
Խմեցինք ջինջ հուր-հուր դինին,
Արև ու կյանք ցանկանալով
Արև ու հայր Արալինին:

Երգում էին պատեֆոնն ու
Բադիոն-ալբուլներն հաղարան՝
Նոր կյանքի վարդն էր այս տունը,
Նրանք թառած վարդի վրա:

Իմ սրտի մեջ ձայնն էր զնդում,
Մի լուսնդեն պայծառ երգի,
Դա խնդության երգն էր թովիչ՝
Այդ երջանիկ ընտանիքի:

6

Գիշերն անցավ: Շուշան այդը
Բացեց թերթերն իր ծիրանի:
Ու սեղմելով ամուր ձեռքս,
Ճամփու դրեց ինձ ծերունին:

— Գնա, որդիս, բարով գնա,
Կյանքդ ջրից երկար լինի;
Միայն թե մեզ շնորհանա,
Դուռս բաց է, սեղանս լի...

Օ՛, իմ բարի, բարի ծերուկ,
Չեմ մոռանա երբեք ես քեզ,
Դու կապրես հար իմ հուշերում,
Իմ առաջին ջինջ սիրո պես:

1939 40 թ.

Երևան.

Յ Ա Ն Կ

Ստալին	3
Կիշրվին քո լեռ կրծքին	4
Հայրենի հող	5
Դարուն	6
Հայաստան	7
Մայր իմ երկիր	8
Միլ. Իսահակյանին	9
Կոլանտեսականին	10
Հողուա խելադար	11
Սեանա լճին	12
Վերջին համբույր	13
Հաղթանակի տոնը	14
Իմ սաղմիկ եղբայր	15
Երգ հնդամյակի	16
Երկու հնձվոր	17
Տրիտեաներ	18
Երկու գաղել	19
Հայրենիքիս ձյունադադաթ	20
Սիրո երգեր	21
Առաջին մթնշաղին	22
Զմրուխտ սարում	23
Դու ծաղկապսակ	24
Հայրեններ	25
Զահի ծերունին	27

Պատ. խմբագիր Ս. ՍՈՂՈՄՈՆՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր Ի. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՎՃ. 03214 Պատվեր № 373, Տիրաժ 3000 տպ. 2,5 մամ. հեղ. 1 մամ.
Հանձնված է արտադրության 28 V 1947 թ.
Ստորագրված է տպագրության 25 V (II) 1947 թ.

ՀՍՍՌ Մինիստրների Սովետին կից Պոլիգրաֆ և Հրատ. Վարչություն
№ 3 տպարան, Երևան, Ալահվերդյան № 65, 1947 թ.

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

220028679

ԳԻՆԸ Յ Ռ.

427

